

викладач Житомирського державного університету імені Івана Франка

**ПОНЯТТЄВА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-МАРКОВАНОГО
КОНЦЕПТУ ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHKEIT**

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ННІ іноземної філології

Стаття присвячена дослідженню поняттєвої складової національно-маркованого концепту ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHKEIT в німецькій фразеологічній картині світу. Аналіз концепту ПУНКТУАЛЬНІСТЬ проведено на матеріалі лексикографічних джерел сучасної німецької мови.

Ключові слова: монохронність, національна маркованість, концепт, ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHKEIT, поняттєва складова.

Хант Г. А.

**ПОНЯТИЙНЫЙ КОМПОНЕНТ НАЦИОНАЛЬНО-МАРКИРОВАННОГО
КОНЦЕПТА ПУНКТУАЛЬНОСТЬ / PÜNKTLICHKEIT**

Статья посвящена исследованию понятийного компонента национально-маркированного концепта ПУНКТУАЛЬНОСТЬ / PÜNKTLICHKEIT в немецкой фразеологической картине мира. Анализ концепта ПУНКТУАЛЬНОСТЬ проведен на материале лексикографических источников современного немецкого языка.

Ключевые слова: монохронность, национальная маркированность, концепт, ПУНКТУАЛЬНОСТЬ / PÜNKTLICHKEIT, понятийный компонент.

Chant G. O.

**THE CONCEPTUAL DOMINANT OF THE NATIONALLY MARKED
CONCEPT PUNCTUALITY / PÜNKTLICHKEIT**

The article is devoted to the consideration of the conceptual dominant of the nationally marked concept PUNCTUALITY / PÜNKTLICHKEIT in the German phraseological world image. The concept PUNCTUALITY is analysed on the basis of lexicographic sources of modern German.

Key words: monochrony, national marking, concept, PUNCTUALITY / PÜNKTlichkeit, conceptual dominant.

Час як організаційний та комунікативний фактор має надзвичайно велике значення в німецькій культурі. Не буде перебільшенням той факт, що концепт ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTlichkeit належить до ключових елементів національної німецької культури. Пунктуальність німців, з одного боку, належить до всіх відомих стереотипів про них, з іншого – багаторазово підтверджується самим життям. Дотримання пунктуальності розглядається німцями насамперед як гарантія надійності. Більше того, як суспільство з низьким ступенем терпимості до невизначеності, яке намагається максимально убезпечити своє майбутнє, запобігти можливим проблемам, воно сприймає пунктуальність та завчасне планування як способи протидії несподіваності. В оцінці німців невміння планувати свій час та свою діяльність межує з відсутністю професіоналізму, безвідповідальністю та некомпетентністю.

Дослідженню ПУНКТУАЛЬНОСТІ в німецькій лінгвокультурі вже присвячена низка праць вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, а саме: А. Вежбицької, А. М. Приходька, Я. В. Зубкової, Л. В. Кулікової та ін. Проте вербалізація даного концепту саме у фразеологічній картині світу сучасної німецької мови й надалі залишається пріоритетним напрямком лінгвістичних розвідок, оскільки саме фразеологічні одиниці виступають в мові своєрідними етнокультурними маркерами. З приводу цього О. С. Кубрякова зазначає: "Самі фразеологізми, що усвідомлюються як культурно значущі типові зразки властивостей, подій, фактів, не є знаками культури як такими, не утворюють її власних таксонів, але спроможні, якщо вони втілюють у своєму образному змісті культурно-значущі риси світобачення, виконувати роль культурних знаків за умови їх інтерпретації в тому чи іншому кодї культури" [5].

Отже, мета даної статті – виявлення лексико-фразеологічних засобів, які вербалізують концепт ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHSKEIT, на основі лексикографічних джерел сучасної німецької мови.

Під концептом, слідом за В. І. Карасиком, ми розуміємо багатомірне ментальне утворення, що має образно-перцептивну, понятійну та ціннісну сторони [4, с. 73]. Поняттєва складова концепту охоплює "фактуальну інформацію про реальний або уявний об'єкт, яка служить основою для формування концепту" [7, с. 13]. Якщо образна складова культурного концепту корелює із перцептивною та когнітивними сторонами концепту як психолінгвістичного феномену, а ціннісний підхід ураховує важливість афективної сторони концепту в психолінгвістичному розумінні цього явища, то поняттєва складова є виходом на мовне втілення явища (в цьому плані поняттєву сторону концепту можна було б назвати фактуальною) [4, с. 118].

Домінуючою темпоральною тенденцією німецької культури вважається монохронний характер, який проявляється в явній схильності представників німецької культури до планування, дотримання домовленостей, зосередженості на виконанні однієї справи в певний проміжок часу.

Пунктуальність належить до тих фундаментальних принципів способу життя, що відбивають морально-етичні категорії національного світогляду німців. Вона слугує одним із найважливіших регуляторів їхньої поведінки, визначає етикетні норми, регламентує, дозволяє й забороняє дії, так чи інакше пов'язані з точністю в часі [2, 203; 8, 164], і є "перфекціоністською фіксацією початку будь-якої діяльності" [1, 153].

В результаті аналізу фразеологічних одиниць німецької мови було встановлено, що ПУНКТУАЛЬНІСТЬ проявляється в німецькій мові в 4 основних групах лексики:

- лексика, яка позначає час (*es ist die höchste Eisenbahn; Zeit ist Geld; Zeit gewonnen, alles gewonnen; Zeit verloren, viel verloren; auf die Dauer; auf lange / weite Sicht*),

- думки, міркування (*aufgeschoben ist nicht aufgehoben; Zeit ist Leben, und Leben ist Zeit*),
- вчинки та справи (*man muss das Eisen schmieden, solange es heiß ist; was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen; erst die Arbeit, dann das Vergnügen; erst mach die Sach, dann lach!; nach getaner Arbeit ist gut ruhn; Besseres zu tun haben*),
- швидкість виконання (*mit affenartiger Geschwindigkeit, im Augenblick, über Nacht, ratzfat / ratz-fat; die Beine in die Hand / unter den Arm nehmen; als ob es jmd. bezahlt bekäme; wie aus dem Boden gewachsen; einen Zahn zulegen*).

Порушення ПУНКТУАЛЬНОСТІ / PÜNKTlichkeit в німецькій культурі асоціюється з:

- зневажанням часу з будь-яких причин (*Zeit vertan, Geld vertan; dem Glücklichen schlägt keine Stunde; etw. auf die lang Bank schieben*),
- запізненням (*zu spät ist zu spät; Rat nach der Tat kommt zu spät; Zeit verloren, viel verloren; zu spät ist zu spät*),
- тривалим очікуванням (*das akademische Viertel, bis der Arzt kommt, sich die Beine abstehen, sich die Beine in den Leib / Bauch stehen, von einem Bein aufs andere treten, abwarten und Tee trinken*),
- поспіхом (*Hitz' im Rat, Eil' in der Tat bringt nichts als Schad!*).

До складу концепту ми відносимо також назви осіб, які запізнюються або змушують чекати: *Bummelant, matt wie eine Fliege, Mährliese, Nöler, Schleiche, Schnecke, Tranfunzel, Trödelbritze, Trödlerin, Lahmfuß*.

Поняттєва складова будь-якого концепту – це мовна фіксація концепту, його позначення, опис, ознакова структура, дефініція, зіставлявальні характеристики даного концепту у відношенні до тієї чи іншої низки концептів, які ніколи не існують ізольовано, їх найважливіша якість – голографічна багатомірна вбудованість у систему нашого досвіду [3, с. 5].

З огляду на це генетично найбільш близькими до концепту ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTlichkeit є його ментальні супутники

GENAUIGKEIT / ТОЧНІСТЬ, DISZIPLIN / ДИСЦИПЛІНА, PLAN / PLANMÄßIGKEIT / ПЛАНОВІСТЬ, TERMIN / ДОМОВЛЕНІСТЬ, ВЧАСНІСТЬ / RECHTZEITIGKEIT, ПОРЯДОК / ORDNUNG.

Таким чином, аналіз лексикографічних джерел показує, що концепт ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHKEIT займає особливе місце в німецькій культурі, охоплює всі сфери життя суспільства та розуміється досить широко як мірило міжособистісних відносин, поваги однієї людини до іншої, взятого на себе обов'язку шанувати власний і чужий час [6, 33].

Отже, визначивши, що національно-культурний аспект дослідження фразеологічних одиниць дозволяє поглибити та розширити зміст уявлень німецького народу про навколишній світ, а конкретний аналіз окремих національно-маркованих концептів (а саме, ПУНКТУАЛЬНІСТЬ / PÜNKTLICHKEIT) представити систему життєвих цінностей даного народу, ми вбачаємо перспективу дослідження у виокремленні інших національно-маркованих концептів німецького суспільства та дослідженні вербальних засобів їхнього втілення, що пропонує досить перспективний ракурс вивчення лінгвокультурної специфіки етносу і своєрідності менталітету німецького народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики. – Харьков: Штрих. – 384 с.
2. Карасик В. И. Иная ментальность. – М.: Гнозис. – 352 с.
3. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В.И. Карасик // Языковая личность: культурные концепты: сб. науч. тр. / ВГПУ, ПМПУ. – Волгоград, Архангельск, 1996. – С. 3-16.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.

5. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. – М.: Наука, 1997. – 247 с.
6. Приходько А. М. Концептуальні доміанти німецької етно- і лінгвокультури. Вісник КНЛУ. Серія “Філологія”. – К.: КНЛУ, 2007. – Вип. 10. № 2. – С. 29-36.
7. Слышкин Г. Г. От текста к символу: Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г. Г. Слышкин. – М.: Academia, 2000. – 128 с.
8. Столярська Т. PÜNKTlichkeit як норма поведінки у німецькому лінгвокультурному просторі // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип.. 21. – Ч. 3. – С. 164-169.
9. Duden: Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik 3., überarbeitete und aktualisierte Auflage. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich, Dudenverlag, 2008. – 959 S.
10. Paul H. Deutsches Wörterbuch: Bedeutungsgeschichte und Aufbau unseres Wortschatzes. – Tübingen, Max Niemeyer. – 1243 S.